

**C21-kaupunkien
kaupunginjohtajien
hallitusohjelmatavoitteet
2023**

Kestävä tulevaisuus luodaan kaupungeissa

Seuraavalla hallituskaudella on kaupunkien aika. On aika rakentaa tuloksekasta ja koko Suomea hyödyttävää yhteistyötä kaupunkien ja valtion välille sekä keskittyä sellaisiin uudistuksiin, jotka tukevat kaupunkien kasvua ja roolia. Tälle ajatukselle pohjaavat myös C21-kaupunkien kaupunginjohtajien hallitusohjelmataavoitteet. Myös viimeaikaiset kriisit ovat alleviivanneet yhä vahvempaa tarvetta kumppanuudelle ja koko julkisen sektorin kriisinkestävyyden vahvistamiselle. Kaupungit ovat kriisien etulinjassa, oli kyse sitten pandemian hoidosta, energiavarautumisesta tai sodan vuoksi tilapäistä suojelua tarvitsevista. Turvallisen yhteiskunnan, huoltovarmuuden sekä tehokkaiden ja oikein mitoitettujen toimenpiteiden vuoksi jatkossa tarvitaan yhä enemmän yhteisiä foorumeita ja yhdessä työskentelyä valtion ja kaupunkien kesken.

Kaupunkien ja valtion tulee rakentaa keskinäistä luottamusta ja toimivat yhteistyötavat: ei vain aikamme suurimpien haasteiden ratkomiseksi, vaan myös uuden kasvun ja uusien innovaatioiden edistämiseksi.

C21-verkosto kokoaa yhteen Suomen suurimmat 21 kaupunkia. Näissä kaupungeissa asuu yli puolet Suomen väestöstä ja vuoteen 2040 yhä useampi, arviolta 60 prosenttia. Kun muun maan väestönkasvu on vuoteen 2040 yhden prosentin luokkaa, kasvaa C21-kaupunkien väestö 11 prosenttia. Kaupungit vetävät puoleensa työpaikkoja (63 % kaikista maan työpaikoista), vieraskielisiä (77 % koko maan vieraskielisistä) sekä korkeakoulutettuja (67 % koko maan korkeakoulutetuista). C21-kaupunkien asema yhdessä ja erikseen on ratkaiseva niin kansantalouden vahvistamisen, kestävän kehityksen kuin työvoiman saatavuuden parantamisen kannalta.

Normiohjauksesta aitoon kumppanuuteen

Kaupunkien ja kuntien asema on muuttumassa merkittävästi sote-uudistuksen seurauksena. Tämä asettaa vaateen ja mahdollisuuden miettiä kaupunkipolitiikkaa ja kaupunkien roolia uudelleen. C21-kaupungit painottavat tulevaisuuden kaupunkipolitiikassa kumppanuutta, vapautta ja mahdollisuuksien luomista.

Seuraavalla hallituskaudella:

- Irtaannutaan yhtenäiskuntamallista ja yhtenä askeleena tätä kohti laajennetaan kaupunkien toimintavapautta, esimerkiksi viemällä eteenpäin uudenlaista vapaakaupunkikokeilua.
- Rakennetaan kaupunkipolitiikkaa valtion ja kaupunkien väliseen sopimukselliseen kumppanuuteen perustuen.
- Parannetaan kaupunki- ja kaupunkitalousvaikutusten arviointia. Pidättäydytään tekemästä sellaisia uudistuksia, jotka heikentävät kaupunkien taloutta ja investointikykyä. Varmistetaan tätä kautta kaupunkien mahdollisuus vastata kasvun ja vihreän siirtymään haasteisiin.

- Viedään eteenpäin mahdollistavaa lainsäädäntöä, jossa painotetaan laadullista ohjausta tiukkojen mitoitusten ja kriteereiden sijaan. Lainsäädäntöä sovitetaan nykyistä paremmin niin toiminnallisesti erilaisiin kuin erikokoisiin kaupunkiorganisaatioihin. Vaatimusten ja raamien väljentäminen edistävät muutosjoustavuutta, jota nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä tarvitaan.
- Hyvinvointialueiden tehtäväkenttää ei laajenneta. Kaupunkien ja hyvinvointialueiden on pystyttävä sopimaan yhteistyöstä tasa-arvoisella ja järkevällä tavalla keskenään.
- Torjutaan segregatiota aiempaa vaikuttavammin. Suurimmat kaupungit ja valtio selvittävät yhteistyössä kansainvälisten esimerkkien pohjalta, voisiko lainsäädännöllä lisätä työkaluja ja kaupunkien toimintavapautta segregatiion torjuntaan. Työtä tuetaan valtionavustuksilla ja kansallisen tiedontuotannon kehittämisellä.

Riittävät resurssit maailmanluokan haasteiden ratkaisemiseen

Taloudellinen kestävyys on edellytys sille, että kaupungit voivat vastata suuriin yhteiskunnallisiin muutoksiin kuten ikääntymiseen, ilmastonmuutokseen ja eriarvoisuuden kasvamiseen. C21-kaupunkien kasvun edellytyksiä sekä investointikykyä tulee tukea koko Suomen taloudellisen kestävyuden vahvistamiseksi.

Seuraavalla hallituskaudella:

- Tehdään selvitys kuntien tulevaisuuden, erityisesti pitkän aikavälin rahoituspohjasta. Selvityksessä huomioidaan kuntien talouden kestävyys ja investointikyky, kannusteet tehokkaaseen toimintaan sekä taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kasvun näkökulma.
- Sote-rahoitusmalli päivitetään. Mallin on oltava oikeudenmukainen, ymmärrettävä ja selkeä. Rahoitusmallissa huomioidaan eri alueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden järjestämisen todellinen rahoitustarve mahdollisimman kattavasti, tuotantokustannusten erot eri alueiden välillä sekä alueiden erityispiirteet. Laskennallista rahoitusmallia ja sen taustalla vaikuttavaa THL:n (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) tarvekerrointutkimusta kehitetään ja päivitetään läpinäkyvästi.
- Sote-rahoitusmallia muutetaan myös niin, että se kannustaa alueita nykyistä paremmin tuottavuuden kehittämiseen. Valtion on varmistettava riittävät toimenpiteet rahoituksen tehokkaaseen käyttöön.
- Valtion rahoitusta siirretään tehtävien perusrahoitukseen. Vaikuttavuuden näkökulmasta erilaiset irralliset valtion kehittämishankerahoitukset eivät edistä pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista kehittämistyötä kaupungeissa.
- Parannetaan osaavan työvoiman saatavuutta kasvattamalla korkeakoulutuksen ja jatkuvan oppimisen resursseja. Lisätään myös työperäistä maahanmuuttoa, parannetaan ja nopeutetaan lupaprosesseja, kehitetään etäasiointia ja digitalisoidaan palveluita. Kansainvälisten osaajien houkutteluun ja kotoutumista tukeviin palveluihin osoitetaan pysyvät resurssit niille alueille, joille maahanmuuttajat keskittyvät. Selvitetään, voisivatko kaupungit myöntää jatkossa työluvut.

- Kansainvälisten osaajien perheiden kotoutumisen vahvistamiseksi heidän lapsilleen tarjotaan mahdollisuus koko koulutuspolun suorittamiseen englannin kielellä ja valtio osallistuu koulupolun rahoittamiseen. Tämän vuoksi säädetään mahdollisuus suorittaa lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto englannin kielellä ja lisätään englanninkielisten tutkintojen määrää ammatillisessa koulutuksessa. Opetukseen sisällytetään tarvittava suomen kielen opetus.
- Liikennehankkeille haetaan maksimaalinen EU-rahoitus niiden suunnitteluun ja toteutukseen valtion rahoituksen lisäksi. Tämä edellyttää sitä, että valtio lisää liikennehankkeiden suunnittelua.
- Jokaisella kunnalla on oltava TE-palvelujen järjestämisvastuu sekä lainsäädännölliset ja rahoitukselliset mahdollisuudet sopia TE-palvelujen järjestämisestä työllisyysalueen kuntien kesken. Kuntien mahdollisuuksia tehdä paikallisiin tarpeisiin pohjautuvia ratkaisuja lisätään ja siksi Pohjoismaiseen työnhaun malliin liittyvää yksityiskohtaista palveluprosessin sääntelyä puretaan.
- Hyvinvointialueiden vastuuta työttömyyden pitkittymisen ehkäisystä vahvistetaan ja selkeytetään niiden nykyisen tehtäväkentän rajoissa. Hyvinvointialueilla on oltava riittävät kannustimet ja työkalut pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisyyn ja hoitamiseen. Niiden rahoitusvastuun on katettava puolet kuntien vastuulle tulevista työttömyysetuusmenoista niiden asiakkaiden osalta, joille työttömyysetuutta on maksettu yli 400 päivää.
- TKI-rahoitusta lisätään vähintään neljään prosenttiin BKT:sta ja rahoitus kohdennetaan kilpailullisesti tutkimus- ja innovaatiopotentiaaliin sekä toiminnan laatuun perustuvien kriteerien avulla.
- Toisen asteen koulutuksen resursseja ja lupaprosesseja parannetaan. Tällä hetkellä keskustaupungit kattavat muiden kuntien nuorten koulutuskustannuksia. Toisen asteen rahoitusta muutetaan niin, että kotikunta osallistuu koulutuksen järjestämisen kustannuksiin. Ammatillisen koulutuksen järjestämislupamenettelyä joustavoitetaan, jot-

ta ammatillisen koulutuksen keinoin voidaan vastata paremmin alueiden osaamistarpeisiin.

- Kulttuurilaitosten ja -järjestöjen rahoitus turvataan ja mahdollistetaan kulttuurialan investoinnit.
- Valtio, kaupungit ja hyvinvointialueet kehittävät yhdessä turvallisuus- ja kriisijohtamis-

ta ja yhteisen tilannekuvan ylläpitoa. Valtion tulee jatkossa vastata suojatiloissa olevien johtokeskustilojen verkostosta ja niiden tarvitsemasta infrasta ja järjestelmistä. Johtokeskustoimintaan varmistetaan valtion erillusrahoitus, eikä rahoitus saa olla osa esimerkiksi hyvinvointialueen yleiskatteellista rahoitusta.

Ilmastonmuutos pysäytetään suurissa kaupungeissa

Suomen kansallinen tavoite hiilineutraaliudesta toteutuu vain, jos suuret kaupungit ja valtio liikkuvat samaan suuntaan. Sota Ukrainassa nostaa vihreän siirtymän ja uusiutuvien energiamuotojen edistämisen yhä kriittisemmäksi kysymykseksi. Myös mahdollisuus luoda innovaatioita, kasvua ja uusia työpaikkoja kasvaa vihreän siirtymän myötä. Näiden syiden vuoksi kaikkien C21-kaupunkien aktiivinen ilmastotyö sekä ilmastoyhteistyö sekä kansallinen tuki näille on ensiarvoisen tärkeää. Euroopan komissio on valinnut myös kuusi C21-kaupunkia mukaan sadan hiilineutraalin ja älykkään eurooppalaisen kaupungin missioon, mikä osoittaa, että suomalaiset kaupungit toimivat kaupunkiratkaisujen kestävyystyön suunnan näyttäjinä Euroopassa ja maailmalla.

Seuraavalla hallituskaudella:

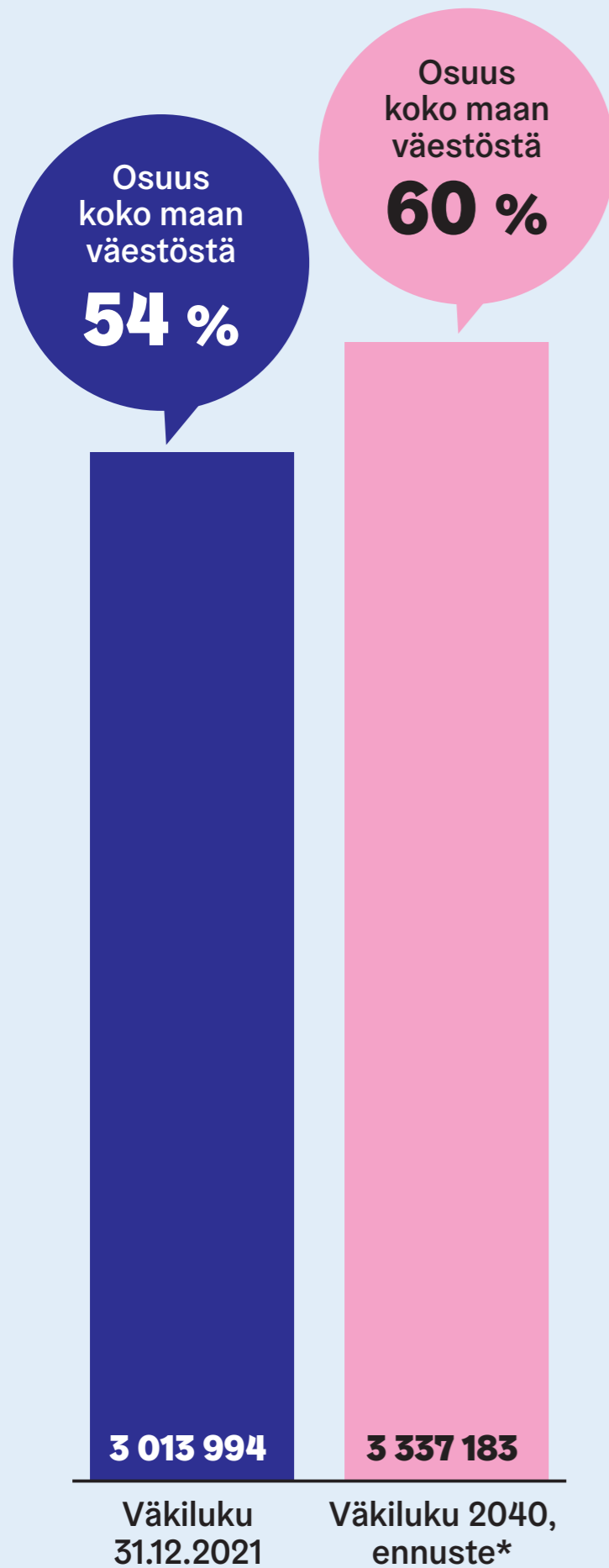
- Uusiutuvat energiamuodot tukevat siirtymistä hiilineutraaliuteen. Siirtymää maalämpöön, tuulivoimaan, vetyyn ja aurinkoenergiään sekä teollisuudessa että kotitalouksissa resursoidaan riittävästi. Tuulivoiman lisäinvestoinnit ja sujuva luvittaminen sekä ponnistukset merituulivoiman tutkimukseen ja kokeiluihin varmistetaan. Kotitalouksia ja yrityksiä tuetaan energiaremontteja avustamalla ja vaikuttavalla energianeuvonnalla.
- Varmistetaan riittävä valtion rahoitus TKI-toiminnan kehittämiseksi ja kiertotalousosaamisen vahvistamiselle. Kiertotalouden on oltava taloudellisesti kestävä ratkaisu kaupungeille ja elinkeinoelämälle. Myös digivihreän kaksosiirtymän toteuttamista tuetaan innovaatiopanostuksilla, jolloin pystytään kytkemään myös yrityksiä päästöjen vähentämiseen sekä kasvattamaan hiilikädenjälkeä.

- Kasvavien kaupunkiseutujen tiivistyvä kehitys on koko Suomen kilpailukykyyn ja liikenteen hiilidioksidipäästöjen hillitsemisen näkökulmasta keskeistä. Siksi seuraavalla hallituskaudella ei tule viedä eteenpäin sellaisia alueidenkäyttöön liittyviä uudistuksia, jotka aiheuttaisivat kunnille raskaita menettelyjä ja lisäresursointitarpeita. Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän periaatteina on oltava monikäyttöisyys ja joustavuus.
- Kestäviä liikkumismuotoja ja niissä syntyviä innovaatioita, kuten älyliikennettä, vedyn käytön kokeilua ja pilotointia liikenteessä tuetaan kansallisesti liikenteen päästöjen vähentämiseksi.
- Varmistetaan kohdennettu rahoitus kunnille luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja vesistöjen tilan parantamiseksi.
- EU:n mission kautta voidaan vahvistaa kaikkien suurten kaupunkien ilmastotyötä. Siksi valtio tukee laajamittaisesti EU:n missioon valittujen kaupunkien työtä ja työn tulosten hyödyntämistä muissa kaupungeissa.
- Lisätään vuoropuhelua ja rakennetaan yhteistä tilannekuvaa valtion ja kaupunkien kesken ilmastonmuutoksen torjunnasta ja siihen sopeutumisesta. Pyritään yhteistyössä luomaan yhdenmukaisia mittareita ja tavoitteita ilmastotyölle ja sen seurannalle. Valtakunnallisessa työssä otetaan huomioon alueiden ja kaupunkien erilaisuus ja erityispiirteet.

Kuvat: kansi Tuomas Uusheimo, sivu 3 Rovaniemen kaupunki / Flatlight Creative Oy, s. 5 Maija Astikainen, s. 7 Jussi Hellsten
Lähteet sivut 8–9 Tilastokeskus, kaupungit sekä ARA

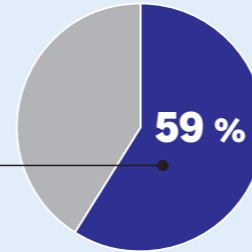
C21-kaupungit*

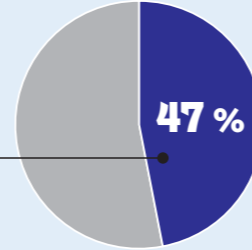
*Tilastokeskus ja kaupungit

Väestön osuus (2021)

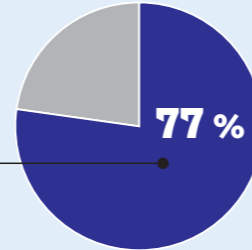
Koko maan nuorista (0–29-vuotiaat), %

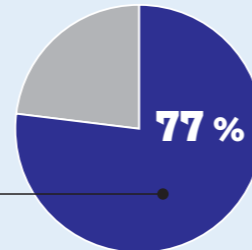
Koko maan vähintään 65 vuotta täyttäneistä, %

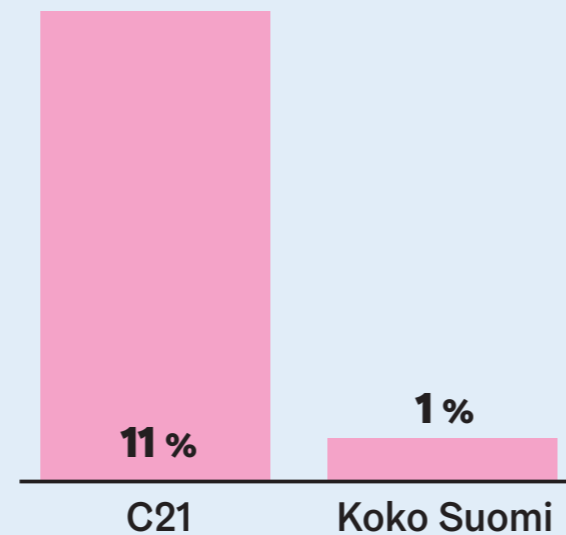
Koko maan vieraskielisistä, %

Suomen ulkomaalais-taustaisen väestön kasvusta vuosina 2012–2021, %

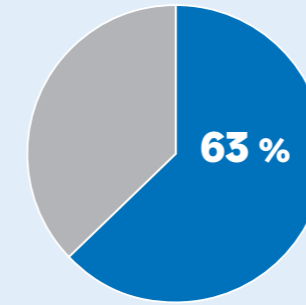

Väestönkasvun ennuste 2021–40

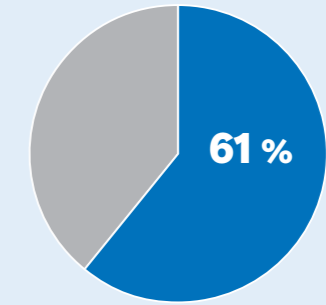

Työmarkkinat (2020)

Osuus koko maan työpaikoista, %

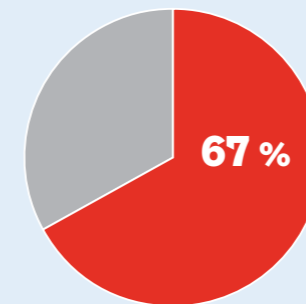

Osuus koko maan työttömistä, %

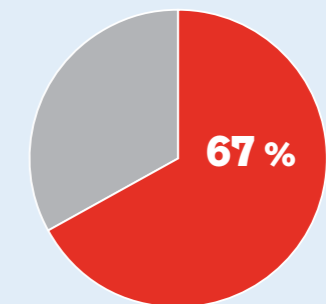

Koulutus (2020)

Osuus koko maan korkea-asteen tutkinnoista, %

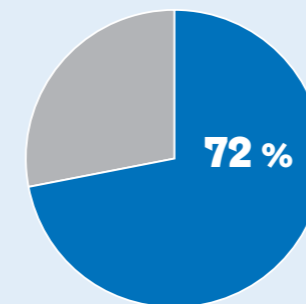

Osuus koko maan nuorista (20–29-v.), joilla ei perusasteen jälkeistä tutkintoa, %

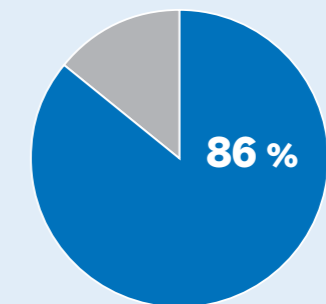

Asuminen (2020)

Osuus koko maassa valmistuneista asunnoista, %

Osuus koko maan asunnottomista, %

*Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Turku, Jyväskylä, Lahti, Kuopio, Kouvola, Pori, Joensuu, Lappeenranta, Hämeenlinna, Vaasa, Seinäjoki, Rovaniemi, Mikkeli, Kotka, Salo, Porvoo.

